

Козинець Олександр Володимирович
аспірант кафедри логопедії НПУ імені М.П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)
kozunets@mail.ru

Науковий керівник – д. пед. наук, проф. Синьов В. М.

ПСИХІЧНИЙ ТА ЕМОЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДЛІТКІВ ІЗ ЗАЇКАННЯМ

Як правило, говорячи про переживання людини, застосовують два терміни – «почуття» та «емоції», хоча в повсякденній мові поняття «почуття» та «емоції» практично не розрізняються [2]. У той же час існує точка зору, згідно з якою почуття й емоції – різні і багато в чому протилежні одне одному суб'єктивні стани.

У підлітковому віці важливим психічним новоутворенням є розвиток довільності психічних процесів, що зумовлено вищими вимогами до них з боку навчальної діяльності. Часто це призводить до перепадів та нестабільності в емоційній сфері підлітка. В цей період особливо загострюється самоаналіз і самооцінка, підвищується зацікавленість соціальним і особистісним самовизначенням, пов'язаного, зокрема, з вибором майбутньої професії (Л. І. Божович, І. С. Кон, А. В. Мудрик).

За даними А. В. Мудрика, основною потребою у психологічному розвитку підлітків та в період ранньої юності є потреба у спілкуванні. В силу цього в цьому віці так гостро переживаються невдачі в спілкуванні [3]. Страх самовираження, негативні емоційні переживання ситуацій, пов'язаних з необхідністю саморозкриття, демонстрації своїх можливостей, тривога через оцінки в школі, оцінки оточуючих, підвищують імовірність неадекватного, деструктивного реагування, який відображається безпосередньо на самому індивіді, так і на процесі спілкування зокрема. А якщо у підлітка із заїканням ще й накладається виражений ступінь фіксованості на своєму дефекті, то спілкування з таким індивідом часто є ускладненим а іноді навіть неможливим.

У підлітків з емоційними порушеннями переважають негативні емоції – горе, страх, гнів, сором, відраза, високий рівень тривожності, а позитивні емоції проявляються значно рідше [1]. Ситуація неуспіху, які підлітки часто створюють самі й свідомо, може викликати бажання втечі «в себе» і супроводжуватися емоцією сорому чи страху. У підлітків, порівняно зі школярами молодших класів, покращується

вербальне позначення базових емоцій страху й радості [2]. Знання про емоції відповідають проявам тих чи інших емоцій. Їм характерна емоційна збудливість, тому підлітки вирізняються запальністю, бурхливим виявом своїх емоцій та почуттів, пристрасністю, проте часто вони короткотривалі. І якщо незначні емоційні переживання зникають швидко і часто навіть забуваються, то відчуття образи вони тримають довго. Інша особливість підлітків проявляється в тому, що в них спостерігається підвищена готовність до очікування страху, а проявляється це тривожністю.

Поява інтимно-особистісних відносин у підлітка викликає різні емоції, у тому числі страх виглядати смішним. Також для підліткового віку характерна суперечливість почуттів, бо самооцінка ще не повністю сформована [5].

Будь-які зміни потребують часу та великих емоційних зусиль, щоб пройти перевірку на міцність своїх нових цінностей та установок. Такі навантаження часто призводять до виникнення заїкання або посилюють його прояви у підлітковому віці. Заїкання набуває найбільш вираженого, стійкого характеру і призводить до порушення комунікації в цілому. У підлітків із заїканням можуть спостерігатися наступні поведінкові реакції – небажання спілкуватися телефоном, зі знайомими, проте існують нетривалі комунікативні контакти з маловідомими особами [1]. Тривожність є результатом адаптивних реакцій і визначається обставинами, у яких особистість знаходиться. Відзначаючи різноманітність проявів заїкання, дослідники звертають увагу на різні мовленнєві ситуації, роль негативних емоцій, які спричиняють заїкання, особливості міжособистісних стосунків осіб, що заїкаються. Але для кожного окремого індивіда із заїканням не всі ситуації спілкування виявляються фрустраційними. Тривога відіграє позитивну роль, якщо підліток здатний із нею впоратися й досягти успіху.

Список використаної літератури:

1. Белякова Л. И., Дьякова Е. А. Заикание [Учебное пособие для студ. пед. институтов по спец. «Логопедия»] — М. : В. Секачев, 1998. — 304 с.
2. Грановская Р.М. Элементы практической психологии / Р. М. Грановская — 2-е изд. — Л. : Издательство Ленинградского университета, 1988. — 560 с.
3. Ильин Е. П. Эмоции и чувства / Е. П. Ильин — СПб: Питер, 2001. — 752 с: ил. — (Серия «Мастера психологии»)
4. Мудрик А. В. Социальная педагогика [учеб. для студ. пед. вузов] / под ред. В.А. Слостенина. — 3-е изд., испр. и доп. — М. : Издательский центр «Академия», 2000. — 200 с.
5. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн — СПб: Издательство «Питер», 2000 — 712 с.